

ЛЕМ.фм+

ПАНРУСІНСЬКИЙ ТИЖДЕННИК № 32 24.10-30.10.2016 ISSN 2451-246X WWW.LEM.FM

6-3-4. Обережно! Засідання реєструване!

4

Меншыны на Словакіі
бы мали дістати веце
грошей

6

Стріча організацій
в Лігници

8

Шлезакы як Русины?

Зміст

18

Мерьковати

Петіція, котру перед нецілим тижнем спустило Карпаторусинське конзорціум Северной Америки, не є лем важным ділом про підпору нашого народа на Україні, а є то і кривым дзеркалом русиньской діялности в Европі...

Рекомендуємо //

4

Меншыны на Словакії бы мали дістати веце грошей

6

Стріча організацій в Ліґниці

8

Шлезакы як Русины?

10

Осінній номер «Бесіды» уж доступний!

11

Карпаторусинське Общество іде до Сіетль

12

До Осадного принесли мощі св. Луки Кримского

15

«Дідичне Никыфора: Штефан Телеп лемківскій маляр зо Ждыні»

16

101 років тому в Талергофі...

20

В найближшым тыжні

22

Скоропис

23

Фафрідня і сконфіскуване

Редакция:

Шефредактор:
Демко Трохановскій,
технічний редактор:
Наталія Малецка-Новак,
члены редакції:
Богдан Гамбаль,
Севериян Косовскій,
Петро Медвідь,
Павел Малецкій.іч

Редакция

Не сідят мі посліднім часом вшыткы тоты засіданя. Або треба на дощу стояти годину і, прібуючы войти, поясняти посторонным, за чым человек пришол і же был там прошений, або – заміст сісти при суботі з женом при чарці вина по цілым дни забавы з дітми, бо і ім ся дашто од жытя належыт – іхати парусот кілометрів, жебы ся дознати, же вшыткы довкола праведны і все-честны, а лем русиньскы медіі ЛЕМ.фм най ідут до... (ту доповіджете сой самы, богатство нашого языка єст превелике). Того рода стрічы не были бы можливы, кедь бы не...

История польских законів, котры тыкают национальных меншын (і ту замірено помину знаний лем з польского законодавства термін «етнічны меншыны», і так найчастійше поминаний в ріжного рода дебатах і дискусиях) сігают кінця 80. років ХХ столітя. Мають дефініювати і кодифікувати обшыр охороны, підпору і розвитку етнічної достоменности тых ґруп, котры сут меншы од окружаючої іх векшости. То примір явиска, котре называне єст позитивном дискримінаційом, бо односит ся до приданя деяким wybranым частям соспільности спеціальных прав, з котрых, бесідуючы в великом скорочыню, можут мати хосен лем они. Пояснійном такого підходу до меншын в цивілізуваных демократичных державах єст простий математичний рахунок – кедь в демокрації рішат більшіст, малы ґрупы николи не добили бы ся голосу, предовшыткым в таких справах, котры тыкают лем іх, а сут може і – хоц істория уж вылічыла меншыны з такого думаня – доцяп неістотны, або нияк не достеріганы через окружаючу більшіст.

Такой одраз по політичных перемінах 1989 рока, зачали ся в Польщы (а і в другых посткомуністичных державах) бесіды, котры мали ґварантувати национальным меншынам іх права, не лем в виді загальных записів поєдных конституцій, але тіж в спеціально написаных ґу тому законах. Такой першым того приміром был проект Гельсінської Фундації Людських Прав з 1993 рока, котрий был шыроко дискутуваний м.ін. в соймовій Комісії Национальных і Етнічных Меншын, але консультації были ведены і з членами організацій поєдных меншын. Товды же, бодай перший раз по 1989 році, проектодавці (авторами были: Гжеґож Януш, Збігнев Голда, Марек Новіцкій, Анджей Жеплінскій) достерегли Лемків-Русинів, котры вчас комуністичного режіму были выняты спід права, пропонуючы в «Проекті уставы о правах осіб приналежных ґу национальным і етнічным меншынам» визнати іх окремом меншыном, котру – разом з інчыма бездержавными меншынами – причыслили до ґрупы «етнічных меншын», маючы тоты самы права як і «национальны меншыны», з том лем ріжницьом, же тоты послідні односят ся до народу зорґанізуваного в другій державі.

Хоц до схваліня актуально обовязуючої в Польщы «Уставы про национальны і етнічны меншыны і про регіональний язык» минуло іщы вельо часу (принята была допіро в 2005 році), наступным ей мотором, котрий з ріжными закрутами, але даяк ішол допереду, была діяльність соймововой Комісії Национальных і Етнічных Меншын, котра в особі ей товдышнього ведучого, посла

Яцека Куроня, в 1998 р. представила проект уставы о меншынах до процедуваня в Соймі Польской Республики. В пояснінях потреби схваліня такого закону вымінены сут критеріи, подля котрых даны етносы сут постеріганы як национальны, або етнічны меншыны (за подібном кваліфікаційом як в проекті ГФЛП), а при нагоді находит ся там аднотация тыкаюча лемківской меншыны, котра «односит ся до той части лемківской соспільности, визнаючої ся окремом од українського народу ґрупом».

Листа визнанных меншын в прийнятій в 2005 р. уставі ся не змінила. Сміло мож дедукувати, же кедь існують даякы Лемкы, котры чуют ся Українцями – сут Українцями (за Повселюдным Списом з 2011 р. то лем 2,94% лемківской ґрупы), а тоты, што звязку не чуют – сут окремом меншыном, котрій устава ґварантує 2 місця в Спільній Комісії Уряду та Национальных і Етнічных Меншын.

Прото чудує днешній підхід лемківских представників в СКУТНІЕМ, котры просят на свої стрічы не-лемківскы організації. Не-лемківскы, а конкретно – українскы організації. То ключ, котрого николи не зрозумію. Было мі в минулу суботу пояснюване охочыма участниками стрічы, як мал бы-м розуміти: хто єст хто? Не понял єм. Може єм за дурний. Тільки знам, же статут організації мож змінити так, жебы го і в міністерстві прийняли як статут не церковного братства, а гейбы лемківской організації. Але ци закамүфлювана опція не-лемківска, живо заінтересувана партиципуваньом во вшыткым, што наше, то дорога до миру і згоды? Певно так. Згоды в розділяню дотаций. Для вельох тільки лем стартчыт. ●

Петро Медвідь
petro@lem.fm

Меншынны на Словакїї бы мали дїстати веще грошей

На слїдуючїй рїк дала влада Словацкїй республїкї в недавно схваленїй пропозицїї розрахунку про розвиток културы народностных меншын на Словакїї о 620 тїсяч евр вешче як того року. Інформує о тїм офіцїалнїй сайт уповномоченого про народностны меншынны і етнїчны ґрупы в Словацкїй республїкї.

Тот крок має значїти далше наповнїня єдної із прїорїт програмового выголошїня влады і владной коалїцїї, в котрїм ся завязала вытварїати условїї про розвиток народностных меншын в области всокочїня і розвиваня їх ідентїчности, языка, културы і традицїї. Дотачнїй програм *Култура народностных меншын* на рїк 2017 по схвалїню державного розрахунку в Народнїй радї Словацкїй республїкї бы мав дїспоновати сумов 4 500 000 евр.

Фїнанчны дотациї, котры суть даны в рамках дотачного програму *Култура*

народностных меншын, котрого ґестором є уповномоченїй влады Словацкїй республїкї про народностны меншынны і етнїчны ґрупы, будуть перероздїлены мїджі народностны меншынны подля сїстемы, котру у Выборї про народностны меншынны і етнїчны ґрупы з дакїлька змїнами і припомїнками протїсли представїтелї русїнської народностной меншынны.

В роках 2015 і 2016 было про народностны меншынны выдїлено з державного розрахунку з 879 250 евр. Русїны дїстали з той сумы на свої културны подїї і активностї суму 294 032, котра была перероздїлена мїджі окремых жадателїв і їх проєкты. В роцї 2017 бы так векша сума мала їти і Русїнам.

Уряд влады Словацкїй республїкї в спївпрацї з Урядом уповномоченого влады Словацкїй республїкї про народностны

меншынны і етнїчны ґрупы планує публїковати вызву на передкладаня жадостей в дотачнїм програмї *Култура народностных меншын* 2017 почас мїсяця новембер т. р.

ОСТАТНІЙ РІК З ДОТАЧНИМ ПРОГРАМОМ?

Владна партїя Most-Hїd вже ініцїовала робочї стрїчї одностно прїятя закона о фїнанцованю народностных меншын. На основї такого закона бы мав выникнути фонд на підпору културы народностных меншын. Most-Hїd собї од того обїцяють стабїлізацїю і одполїтїзованя підпору народностной културы на Словакїї. У фондї бы мало быти вешче грошей (рахує ся коло 8 мїліонїв евр), обєм грошей бы мав быти стабїлнїй, не мав бы ся мїняти каждый рїк, як тому є теперь, подля схваленого державного розрахунку на

данїй рїк, і меншынны самы бы мали рїшїти, як тоты грошы роздїлити. У вопросі найвекшого наростнїя обєму грошей, кїбы ся закон прїяв так, як го хотїла уж довший час просадїти партїя Most-Hїd, помїг бы головно Мадярям.

Заведжїньом фонду, подля пропозицїї партїї, бы перестав платїти модел перероздїльованя грошей мїджі окремы меншынны, котрый просадїв Округлый стїл Русїнїв Словенїска. Русїны бы в рамках нового фонду дїстали на свої културны активностї реално вешче грошей, але то лем завдякы векшому обєму грошей обше выдїленых на културу меншын. В рамках перєцентуалного перероздїльованя цїлковой сумы на меншынны, бы на тїм были гїрше. •

Стріча організацій в Лігниці

Демко Трохановскій
demko@lem.fm

В минулу суботу, 22. жолтня/октобра 2016 р., представники лемківської етнічної меншны в Спільній Комісії Уряду та Національних і Етнічних Меншын (СКУтНіЕМ) організували стрічу, на котру запросили лідерів церковных братств, українських об'єднань і лемківських організацій. Засідання проходило в просторах Рыцарской Академії в Лігниці і було ведене др Мирославом Копыстянськом і проф. Штефаном Дудром – лемківськыма членами СКУтНіЕМ. Посеред присутных нашлы ся представники: Єпархіального Осередка Православной Культуры «Елпіс», Об'єднання Лемків, Лемківского Ансамблю Пісні і Танця «Кычера», Стowарышыня «Лемко Тавер», Товариства Розвитку Музею Лемківской Культуры в Зындрановій, Стowарышыня Руска Бурса в Горлицях і Стowарышыня Лемків. Присутны были тіж представники медий.

Пропонуваный організаторами плян стрічы в великій мірі обнимал справу выселінь Лемків в рамках Акції «Вісла», котрой 70. річниця буде миняла в 2017 році. Газдове засідання заявили охоту спільного одзначыня той смутной події вшыткыма організаціями, котры до 10. листопада/ноявбра 2016 р. мали бы выслати свої пропозиції, обнимаючи спосіб проведіння пропамятных акцій, делегуючы при тым по єдній особі зо своей организацией, котра мала бы войти до комісії, рыхтуючой памят 70. річниці выгнання.

Сама ідея спільного одзначыня лемківской геєнны была радше позитивно принята такой вшыткыма участниками стрічы, але деякы звідання ішли в сторону детальных вопросов – як одзначати тоту смутну подію, предовшыткым з огляду на ріжне постеріганя і підхід до лемківской етнічної меншны інчыма меншынами, або ци пропамятны акції мали бы проходити в шыршым форматі, разом з українськыма організаціями та Грекокатолицком і Православном Церквами. В тій часті дискусії явил ся тіж інчий вымір трагедії выселінь, дополнений Юриєм Старинымськом, котрий припомнул, же і Цигане, жыючы на Лемковині, были выселяны разом з Лемками, а доля завела їх на західні землі Польщы в 1947 р. лем зато, же были грекокатоликами.

Пишучий тоты слова звернул увагу, же фурт істнує погляд в офіціальных досліджынях, діянях, але і прокураторских слідствах в справі Акції «Вісла», котрий нияк не вказує на факт, же Лемкы буд-коли были выселяны зо своїх автохтонічных земель і дальше сут постеріганы як Українці, што нарушат законы Польской Республики і єст лем продолжаньом выдуманой і пропагуваной комуністами неправды. Прото і рыхтуваня річницьовых подій могли бы быти найліпшом нагодом на припомніня, же Лемкы не за свої провины были выселены, што было поминяне в публічній опінії вчас комуністичного періоду, ачий долго в польській, а фурт істнує і в українській історіографії, котра дальше пошырює комуністичну ідеологію, выдуману в 20. роках ХХ ст. на засіданях Комінтерну і інчых комуністичных інституцій.

В звязку з 70. річницьом Акції «Вісла», члены Спільной Комісії Уряду та Національных і Етнічных Меншын, будучы організаторами стрічы,

запропонували в своїм імені і інчы способы одзначыня выселінь. Попросили участников засідання о пропозиції осіб, котрых кандидатуры мож бы выслати до центральных урядів, рішаючых о признаваню державных нагорід, але додати треба, же посеред десяток персональных пропозицій являлы ся і такы голосы, же трагедия Акції «Вісла» не єст найліпшым моментом на такы діяня.

Доцяп непонятом частю засідання в Лігниці был наступний заплануваный пункт, т.є. омовліня «актуальной ситуации стowарышынь і лемківських організацій». В тым дост неясным речыню явила ся наївніст організаторів стрічы – др Мирославы Копыстянськой і проф. Штефана Дудры, котры думали же «актуальна ситуация стowарышынь...», т.є. підниманя темы внутрішніх справ Стowарышыня Лемків на публічным форумі, лежыт в обшыри їх компетенцій. Діло не в тым, жебы проблемы оминяты, але внутрішні проблемы буд-якой організації, підняты в такой спосіб, же члены СКУтНіЕМ ани не прибували ся контактувати в тій справі з обома спірными сторонами – то скандал, а напевно далеко не тотя дорога до розвязуваня проблемів, выслухоучы аргументы лем з єдного боку і компромітуючы ся абсолютным незнаньом темы. Парунадцет минут заняло пояснюваня членам Спільной Комісії, же односят ся до неактуальных проблемів сперед бодай рока, котры уж давно были розвязаны.

Тотя тема была вступом до дальшого критикуваня – в тым примірі оправданого – задекларуваных діянь Стowарышыня Лемків, з котрых організація ся не вывезала. Іде о справу шкільництва і едукації – вчыня лемківского языка, котрого процеси мала координувати організація з Лігниці, до чого зобовязала ся на стрічы організацій в Горлицях в 2015 р.

Послідні минуты засідання, організуваного представниками лемківской етнічної меншны в Спільній Комісії Уряду та Національных і Етнічных Меншын, были нагодом до звідання о тему нищыня лемківськыязычных части таблиц на Лемковині, о котрых писали сме на нашым порталі. Послідній того рода ксенофобічний акт был проведений в Гладышові, правдоподобно в нocy 30.09/1.10.2016 р. Редакция лем.фм одраз заняла ся справом, повідамляючи локальны органы, але звернула тіж увагу на

тото, же на проходячым в Варшаві о пару днів (5.10.2016) 57. засіданю Спільной Комісії в Міністерстві Внутрішніх Справ і Адміністрації, котре тыкало языка ненависти і актів агресії взглядом меншын, не были присутны обоі представники лемківской меншны, чого результатом было і тото, же справа нищыня лемківських таблиц не явила ся на спеціально ґу тому скликаным засіданю. Не іде о факт, же з деяких причин лемківскы представники не могли взяти участи в засіданю, але о тото, же – хоц маюч такы можности – не делегували на стрічу никого, ани бодай не зголосили той темы в даякым офіціальным становиску, котре ачий без їх присутности могло быти одчытане на стрічы в МВСіА, де явили ся представники найвысшых державных інституцій, маючых протидіяти актам нетолеранції взглядом меншын (Головний Штаб Поліції, Генеральна Прокуратура Польской Республики, Головний Штаб Пограничной Стражы і одповідній департамент МВСіА).

Головно в тій справі іхалы сме в минулу суботу до Лігниці, понеже 11. жолтня/октобра т.р. выслалы сме звідання до др Мирославы Копыстянськой і проф. Штефана Дудры, в котрых просили сме о поясніня цілої ситуації. Вчас телефонічной бесіды, котра была одраз запрошыньюм на стрічу до Лігниці, достали сме інформацію, же м.ін. о тым буде дебата. Так і было. Дознали сме ся, конец-кінцьом, же тема лемківських таблиц буде зголошена вчас наступного засідання СКУтНіЕМ, котре одбуде ся 21. грудня/децембра 2016 р. Буде то уж 81 днів по тым, як таблиці в Гладышові были замаляваны з каждой стороны села. Але і 3 дни до Велиі в григориянськым календарі, коли більшіст присутных буде уж певно думками при ліпліню перогів і прикрашаню яличкы. ●

Шлезакы як Русинны?

Получены Соймовы Комісії Адміністрації і Внутрішніх Справ та Національних і Етнічних Меншын оповіли ся в середу 19. жолтня/окробра за одшмаріньом громадянско-го проекту новелізації закону про національны і етнічны меншыны, котрий мал вписувати до ней шлезску етнічну меншыну, жебы мала такы самы права як мают Лемкы, Караімы, Татары і Ромы в Польщы.

Коли бы были введены новы рішыня, охороном і підпором державы обняты бы были шлезскы традиції і культура та шлезска годка (шлезскій язык), заґварнатувана была бы фінансова підтримка на шлезску едукацію. Але не будут. Хоц в 2014 р. під проектом новелізації закону підписало ся коло 140 тис. осіб, вельолітні борбы о вызнання окремости Шлезаків на тот момент не приносят успіхів на высшым адміністративным щаблі так теперішньої, як і попередньої каденції Сојму Польской Республіки.

За одшмаріньом проекту голосувало 22 членів комісії, против было 13, 3 стримало ся од голосуваня. Над результатом засіданя комісії голосувал буде іщы Сојм. Мож ся еднать сподівати, же Сојм підтримат рішыня послів ПіС і Кукіз'15 (голосы

послів з тых партії переважили, одшмаряючы громадянскій проект).

На засіданю президія Комісії Національних і Етнічних Меншын зголосила внесок покликати підкомісію, цілю детального розсмотрія проекту. Представник законодавчої ініціативы – проф. Збіґнев Кадлубек зо Шлезского Університету, бесідувал, же *стараня мают культуровий характер, звязаний з захороніньом культуры – так, як ся оно діє в цілій Европі, а не мают політичної одтени*. Посланка ПіС Барбара Дзюк сопротивляюча ся покликаню підкомісії, аргументувала свою опінію тым, же пропонуване в проекті вызнання шлезской меншыны не выполнят сумарично вшыткых критерий етнічної меншыны, котры завершены сут в арт. 2 уст. 3 закону про національны і етнічны меншыны. Подля ней *фольклор жытелів Шлеска єст нерозлучном частю польского фольклору [...] тіж історія і традиція Шлеска сут нерозлучном частю історичного дідицтва польской нації*.

Проблем Шлезаків в Польщы здає ся быти аналогічным до невызнаваня русинской меншыны в Україні, де тіж част громадян, будучых меншыном, домагаєт ся своїх прав, а їх жаданя сут іґнорованы. ●

« Коли бы были введены новы рішыня, охороном і підпором державы обняты бы были шлезскы традиції і культура та шлезска годка (шлезскій язык), заґварнатувана была бы фінансова підтримка на шлезску едукацію »

На знімках жытелі рїжних держав, які постійно або часово мешкают на Шлеску, позбєраных в польскє народне облєчєня. Сценєрийом был Шлеск. Знімкы зроблєно в рамках фотографїчной акції пн. За фасадом фольклору реалїзуваного з ініціативы Анджєлікы Добжыньской – члєнкыні Ансамблю Пісні і Танця «Катовіці» Шлезского Універсіту. Фот. Шымон Наврат. Джєрєло: ceo.org.pl

Осінній номер «Бесіда»

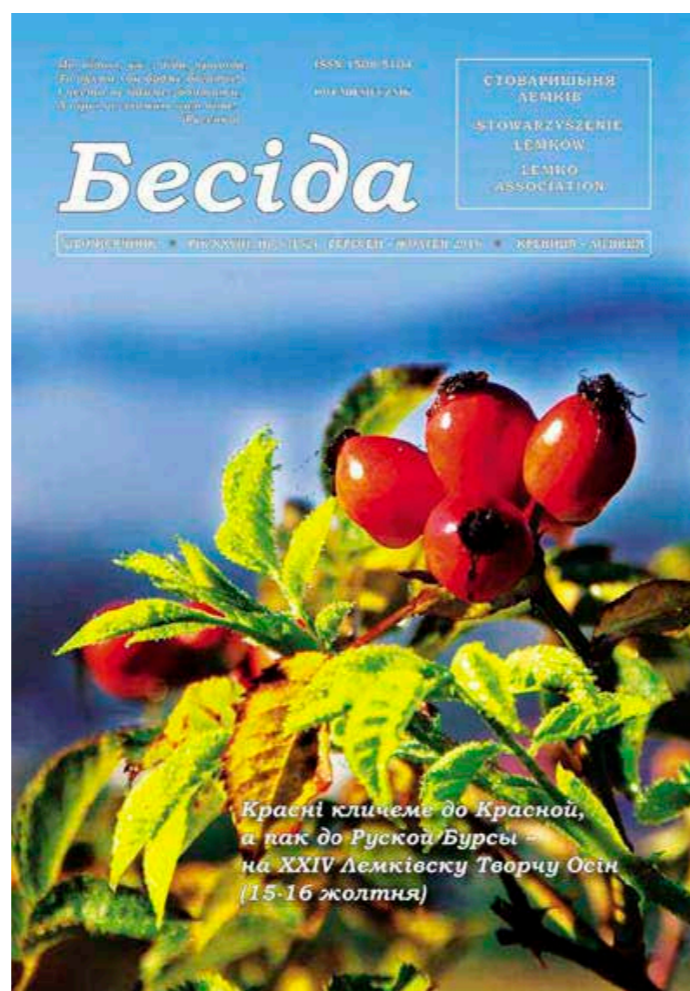
уж доступний!

Севериян Косовскій
seweryjan@lem.fm

Перед XXIV Лемківском Творчом Осіню вийшов найновший номер часопису «Бесіда» (но. 5 (152), вересен-листопад 2016), а в ним до прочитання м.ін.:

- Валерій Падяк, *Русинофобія на Свободі!*;
- Севериян Косовскій, *Польско-лемківська таблиця в Рінках – знищена*;
- Петро Трохановскій, *Фіялкове XVIII Версовиско*;
- Ваньо Дзядик, *Лемківське Літо в Чмельові*;
- Севериян Косовскій, *Чужина і єй Ватра*;
- Петро Медвідь, *70 років од підписання оптацій медже ЧСР і СССР*;
- Петро Трохановскій, *4000 кілометрів в 7 дни*;

Окрем вымінених горі статей, в найновшым номері часопису Стоваришыня Лемків «Бесіда» найдете передрук польскоязычной статі з «Газеты Краківской», котра є посвячена споминам Дмитрия Сабатовича з Долгого. На послідній сторонах часопису находят ся і спомины про бл. п. архієпископа перемышльско-новосандецкого Адама, та коротка фотореляция з похоронных богослужынь. Част *Одшыли од нас* є тіж присвячена памяти вмерлого в липци/юлию т.р., русиньского поеты і політичного діяча – Габрієля Гаттінгера-Клебашко. Попри статі Даміана Трохановского, слово скал Петро Трохановскій – *Од брата Петра*. Речений номер «Бесіды», подібні як попередні інформую не лем про теперішні події з русиньского світа ци історичны річниці, але і находит ся в ним много русиньской поезии та прозы.

Двомісячник «Бесіда» то часопис Головного Заряду Стоваришыня Лемків, выходит од 1989 рока, посвячений єст збережыню історії, культуры і языка Лемків, інформуючий о жыттю нашой і братніх нам соспільности, плекаючий вірні надії прадідів і вітців.

«Бесіду» мож почытати в бібліотеці Руской Бурсы в Горлицях, котра отворена єст в каждый ден од понеділка до пятниці, або по індивідуальным догварію в інчым терміні. Газета є тіж доступна в локальных Кружках Стоваришыня Лемків в Польщы. •

Карпаторусиньське Общество

іде до Сієтль

Петро Медвідь
petro@lem.fm

В найблизший четвер, 24. жолтня/октобра т.р., Карпаторусиньське Общество в США одбуде подорож до міста Сієтль, в штаті Вашингтон. Цілю візиты буде проба навязання контактів з тамтышніма Русинами, а попри тым особами, котры буд-якій звязок чуют з іх карпатским походжыньом.

Організаторы маюť дяку просити о присутніст каждого, хто чує потребу дознати ся про історію Карпатских Русинів, іх язык, культуру ци обшыр історичного прожываня. Перша стріча в рамках прогульки общества до Сієтль пройде в єдным з ресторанів, а то зато, же заплянувано тзв. етнічну прогульку через стравы, котрыма найчастійше кормили ся нашы предкы. Но, така стріча при єдным столі даст нагоду на близше познання єден-другого, та, просто, свобідну форму бесіды на речены темы. Дальше, організаторы кличут, жебы каждый принюс дакій артефакт, або історийку, котра подля него найліпше выражат його русиньскы конексії.

Карпаторусиньське Общество як організатор і ініціатор стрічы, має замірене організувати дальшы того рода стрічы в місті Сієтль. Стрічы мали бы проходити протягом рока в ріжных задуманых концепциях, зачынаючы од програмів посвячених фільмам на русиньскы темы, доповідям, музиці, танцям, святочному малюваню яєц та других. Точний адрес першой стрічы то: Sebi's Polish Bistro, 3242 Eastlake Ave E, Seattle, WA 98102. •

До Осадного принесли мощі
св. Луки
Кримського

В суботу 22-го октября 2016-го року в русинькім селі Осадне, в окресі Снина, выступав Хор духовенства Санкт-Петербурзької метрополії. З хором пришла і делегація Російської православної церкви з мощами святого. Інформовав о тім словацький денник *Korzar*.

Хор духовенства Санкт-Петербурзької метрополії є 30-членным хором, котрый в Осаднім выступив в рамках події Дні російської духовної культури. Осадне є за словами православного священника Петра Сороки про Амбасаду Російської федерації в Словацькій республіці, яка была головним організатором акції, визначным місцьом на Словації, бо під містнов православнов церьков є унікатна кріпта, де є похороненых вєце як тісяч вояків із I. світової войны. На містнім цінтері є похороненых далшых 1400 російських вояків із I. світової войны.

За словами Петра Сороки, концерт хору не був лем співаньом про публіку, но головно молитвов за своїх родаків, котры суть в Осаднім похоронены.

До Осадного пришла і делегація Російської православної церкви під веджіньом метрополіты Феодосія, який є абсолюентом Православної богословской факулты Пряшівской універзіты в Пряшові. Делегація на Словакію принесла мощі визначного православного святого XX. столітя – Луки Кримского, світським меном Валентіна Феліксовіча Войно-Ясенецького.

СВЯТЫЙ ЛУКА КРИМСКИЙ

Святыи Лука Кримский був архієпіскопом сімферопольским і цілого Криму. Так само був знаменитым хірургом і професором медицины, і був то як раз він, хто выдумав і в практиці як першый апліковав дньєс барз росшырену локалну анестезію.

Народив ся 27-го априля 1877-го року в Керчі в родині апатыкаря. Наперед скінчів лікарську факулту на Київській універзіті. В 1923-ім році, по смерти жены, уж як православный священник вирішыв быти монахом. В тім самім році ся став єпіскопом. За свою віру був трираз арештований

совітьскыма властями і загнаний до выгнаньства. У 1942-ім році був повышений на архієпіскопа. На територію Криму ся дістав архієпіскоп у 1946-ім році, по II. світової войны. Боронив запераню старых церьквей, коло того будовав і новы. Притім архієпіскоп выконовав і свою лікарську практику. Святыи Лука Кримский бесплатно принимав хворых, мав дар пророцтва. Умер 11-го юнія 1961-го року на Праздник Вшыткых святых.

22-го новембра 1995-го року був Сінодом Української православної церкви Московского патріархату зарахований до лику святых. В році 1996 были його мощі перевезены до Катедрального собору Найсвятішой Тройці. В році 2000 почас юбілейного архієрейского собору Російської православної церкви був записаний міджі новомучеників і ісповідників. •

Петро Медвідь
petro@lem.fm

«Дідичне Никыфора: Штефан Телеп лемківській маляр зо Ждыні»

« Свідком того был 10-літній товды **Штефан Телеп**. На тот час не знал іщы, хто то Никыфор, але зафасцинувал ся фотографічнымі апаратами Влосінського »

Наталія Малецка-Новак
natalia@lem.fm

Фотографії понижє авторства Петра Басалыгы.

В минулу п'ятницю, 21. жолтня/октября 2016 р., в само полудне, в Музею Никыфора в Креници (одділіня Округового Музею в Новым Санчы) проходил вернісаж выставки пн. «Дідичне Никыфора – Штефан Телеп, лемківській маляр зо Ждыні». Присутны были м.ін. директор Округового Музею в Новым Санчы Роберт Сьлюсарек, бургомайстер Крениці др Дариюш Ресько. Музычну оправу вернісажу дополнил лемківській ансамбль *Надія* з Крениці, а Петро Мурянка, знаний – не лем в Креници – артиста, бесідувал о артистичным потенциалі Лемків.

Штефан Телеп ест найбарже знымым в Польщы сучасным лемківським непрофесийным малярьом. Подібні як його попередник – Епифан Дровняк, затримує в малярстві світ сучасной му вітчизны – Лемковины.

Штефан Телеп вродил ся в 1957 р. в Перегримці. В Ждыни замешкал в 80. роках ХХ ст., де зачал разом з женом вести г'аздівку. Од молодости проявлял гуманістичны і артистичны заінтересуваня, м.ін. зберал почтовы значкы, управлял коріньоплястику, прібувал різбити в дереві і фотографувати, знат грати на ріжных інструментах. Фотографуваня Телєпа вяже ся з особом Никыфора. В 1967 р. Е. Дровняк разом з опікуном Маріяном Влосінським, по дорозі з Фолюша (де Никыфор парократні перебувал в санаторії, де в 1968 р. вмер) затримали ся в Перегримці. Там звиділи церков і были гощены парохом о. Йоаном Левярьом. Там же М. Влосінській зробил знимку Никыфора зо священником і парохіянами. Свідком того был 10-літній товды Штефан Телеп. На тот час не знал іщы, хто то Никыфор, але зафасцинувал ся фотографічнымі апаратами Влосінського.

Телеп малює од 90. років минулого столітя. Творит олійныма фарбами на полотні, а в остатнім часі зачал хоснувати акрильовы фарбы. Цілою артистичной штукой, разом з натіганьом полотен на блейтрам, навчыл ся сам. Малювал головні зимом, бо в інчых частях рока все было дашто інче до работы при г'аздівці. Подібні як Никыфор, записує на образах сучасну му, але і давну – тоту сперед выселінь – Лемковину. Найчастійшы темы його творів то краєвиды Лемковины, в подібній до никыфоровой, жовто-зеленій кольористиці, церкви, представліня святых, лемківскы свята і важны родинны стрічы. Єдним з героів образу ест тіж легендарний Амроз. Вказує роботу хлопів на г'аздівці, в лісі, лемківскы хыжы, або їх внутрішній вид.

Од рока не малює з огляду на стан здоровля, але свій доробок вказує шыршій публиці на численных выставах (м.ін. на лемківській ватрі в Михалові ци на Бієнале Лемківской Культуры в Креници), на котры фурт ест запрашаний, напр. літом т.р. колекция образів Ш. Телєпа вказувана была в Польско-Словацкым Домі ім. Д. Юрковича в Горлицях. •

102 роки тому в Талергофі...

24 ЖОЛТНЯ. — Ден
теплий. Роздають
солому і пледы
і зоставляють спискы
новых інтернуваных.

26, 27, 28, 29 ЖОЛТНЯ. — Не
писал ем, бо не мал ем паперя,
а купити го ніт де. О. Василий
Курилло з о. Єднакым
і Мохнацкій замавляють в склепі
мыйницю, бо до того часу
мыли ся мы поливаючы єден
другому воду на руки. Міцний
дощ і – як його наступство –
страшне болото попри бараку.
Сідиме в бараку, цне ся.

25 ЖОЛТНЯ. НЕДІЛЯ. — Гарда
хвиля. Богослужыня.

30 ЖОЛТНЯ. — Ден теплий. Болото просыхат.
Приходять річы (постіль) з Бялой. Для нас то
радісна подія, бо до того часу спали мы на
соломі, а під голову приходило ся класти або
одіяла, або дашто інче.

Конец-кінцьом урядили в лаґрі одділ почты.
О. Сприсс выбраный головным комендантом
бараку Нр 11. Чытам книжку «Піус ІХ і його
політика» Пельчара. Першыраз мыєме ся
в мыйници. Кару «anbinden» отримал єден
актор – Поляк. Зато, же вдарил руского
студента університету Раствецкого в лице так
міцно, што тот залял ся кырвю.

Добя дигінчыт люди до бараків, жебы не
смотріли на покараного актора. Отримую
замовлений і передше заплачений плед, та він
слабой якости і барз тонькій.

ТЕОФІЛЬ КУРИЛЛО

Дневник Лемка з Талергофу

(Лемківській Річник 2004, з великоруского языка перевіол Петро Трохановській)

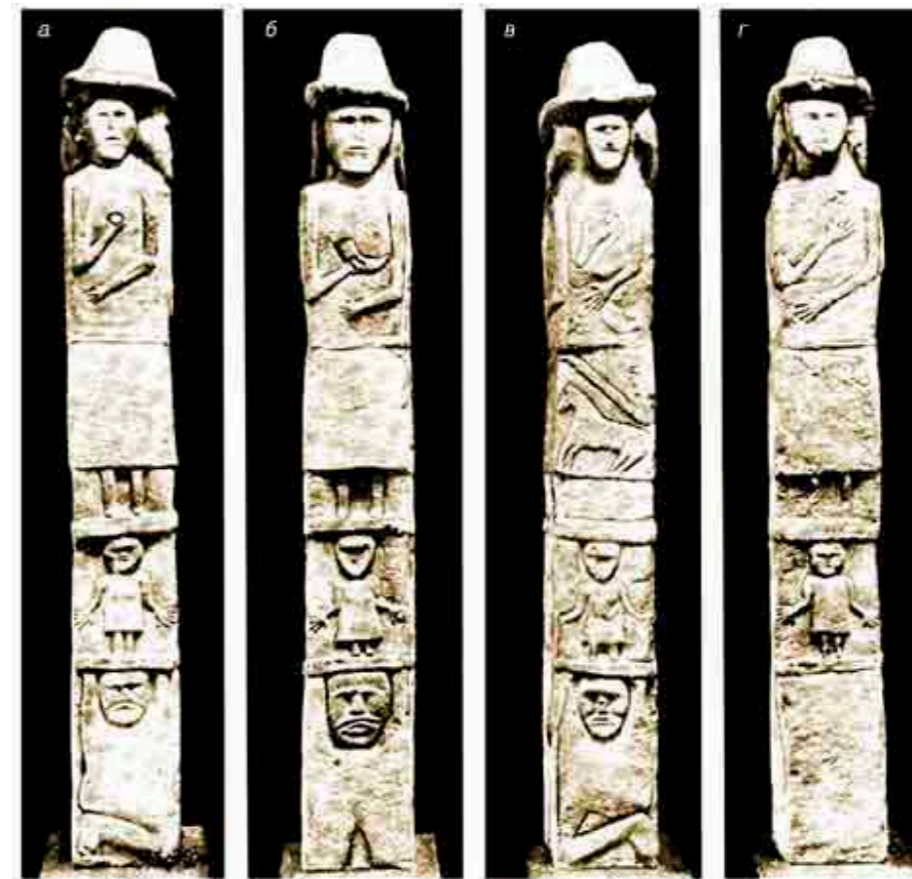
Мерьковати

Петіція, котру перед нецілим тижднем спустило Карпаторусинське конзорціум Северной Америки, не є лем важным ділом про підпору нашого народа на Україні, а є то і кривым дзеркалом русиньской діяльности в Европі. Требало бы ся нам дакус збудити, бо іншак можеме барз скоро обановати.

За остатні два роки є то вже другый цілосвітовий апел, котрый конзорціум приготувало. Мы сьме за тот час в Европі, аж на даякы выголошнія, тихо. Покля сьме в европських державах привыкли на то, же свої права маеме, і так сьме ся зачали займатися головно културов, фестивалями, бо і грошы нам державы давають, і майже цілком сьме капітулювали на то, же нам треба рішыти і важны політичны вопросы, Русины в Америці суть ментално о штити штюкы высше. Они не беруть гранты, самы зберають грошы, глядають спонзорів і окрім своїх активностей в Америці підпорують нашы діла ту в Европі. За свої грошы підтримують такы діла, котры то найвеце потребують.

Так, як тому было і по I. світовій войні, так і днесь як раз америцькы Русины, котры вже стратили свій язык, не стратили чутя того, кым суть, не стратили чутя границями неділительной єдности народа, і не стратили чутя про то, што є про Русинів на їх отцюзніні тым найголовнішым. І міджі такы основны вопросы належыть бесперестанне припоминаня і атакованя того, же Русинам суть одпераны їх права на Україні. Же не суть вызнаныма лем в тій єдній державі, же не можуть свої діти давати до школ, де бы ся учили офіціално у своїм языку, де бы ся учили о своїй історії, о своїй културі. Навеце робота конзорціума не є лем о даякых выголошніях, з даякого сейму ці конгресу, а є то робота, котра своїма писмами атакує одповідны органы України, котра на проблемы вказує і перед америцькыма політиками, робота, котра має намагу про тото діло активізувати людей по цілім світі, не лем дакілько представителів конзорціума.

«Лемже то є лож. Лож, котров собі можеме закрывати очі, но котра нас може добігнути з такого боку, з котрого то не будеме чекати»

Тото є барз важный момент і з іншой причіны. Кідь собі днесь хтось давать вопросы, ці бы Северна Америка мала быти членом Світового конгресу Русинів, або ніт, мав бы о тім перестати похыбовати. Покля европскы русиньскы організаці в остатніх роках досправды много раз рішають лем културу, найвжанишый вопрос – вопрос нашой будучности на Україні,

систематічно акцентує і одкрывать лем комуніта Русинів у Америці. Мы, навспак, ся того много раз боїме, бо «не треба ся до того барз мішати».

Лемже то є лож. Лож, котров собі можеме закрывати очі, но котра нас може добігнути з такого боку, з котрого то не будеме чекати. Покля собі думаеме, же днесь, кідь маеме нашы свободы, права, кідь діставаме дота-

Жрідло фотографії: Wikipedia.

ції про наш розвиток, уж не мусиме робити нич «політичне», і уж нияк ся не маеме «мішати» до вопросов іншой державы, барз ся мьлиме.

Бой о права і свободы є вічным бойом. То, што маеме днесь, не мусиме мати завтра, покля заспиме в якійсь фестиваловій летаргії і будеме незаінтересованы вопросами нашой комуніты обще, не лем на нашій зогородці. Не думаїме собі, же ситуація ся не може змінити і в нас, і то барз легко, і потім і нам буде може треба поміч. Лемже од кого? Од тых, што будуть дале рішыти лем културу, ці од тых, котры суть невызнаныма і дотеперь нас не інтересовали?

Думам, же є нашим обовязком підтримувати активності наших Русинів у Америці. Їх активності суть про добро нас вшыткых. Покля собі то не усвідомиме, покля не будеме мерьковати на то, што суть і што не суть важны sprawy, наше розчарованя може быти барз трагічне. З активностей конзорціума бы собі мали брати приклад нашы – русиньскы організаці в окремых державах, а і тотя міджінародна. Не можеме быти тихо, кідь не хочеме, жебы коло наших проблемів, котры можуть хоцьколи прийти, были тихо іншы. Тадь сьме еден народ і танцьом, співаньом не мож вирішыти вшытко. Мерькуїме. Бо може сьме іщі не стратили язык, но можеме стратити іншы основны sprawy. Окрім іншого і чутя єдности. •

Петіцію можете підписати гев: www.c-rcna.org.

Петро Медвідь
petro@lem.fm

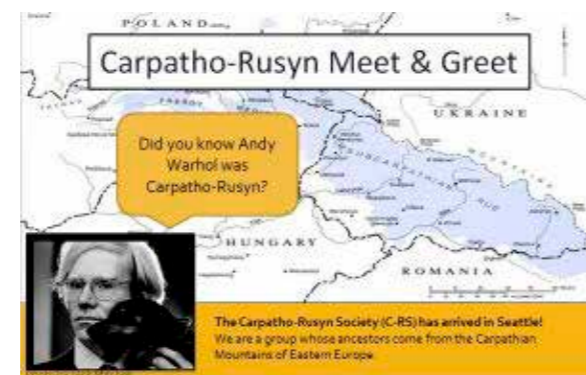
Події в найблизшым тыжні

1

25.10.2016

«Москва – Петушки» – выїздна песа ТАД Спишска Нова Вес, Дім Культуры, 19.00 год.

Твір Венедикта Єрофєєва єст часто означаний як роман-поема. Історія є барз проста: Венечка ся прообудит скоро рано по перепитій ночы, іщы доцяп пняий, але рїшат одвідіти свою любов в Петушках. Почекат, покля одкрыют ся першы склепы, накупит деякы предмети, котры помагают прожыти (або скорше – не прожыти) паругодинну дорогу... Пак іде гу стаціі. Войде до потягу і... Дійде до цілі свойой дороги? Не дійде? Тото уж не повіме... Біблія алькоголиків – так є тотя поема часто называна. І зато, же алькоголики цілого світа то брата, бо звязує іх тот найсильніший звязок, творці дозволили сой змінити підназву інсценізації на «Біблія алькоголика».

27.10.2016

Карпаторусиньска стріча в Сіетль
Sebi's Polish Bistro, 3242 Eastlake Ave E,
Seattle, WA 98102

2

26.10.2016

«Ковалі» – песа ТАД Театр Александра Духновича, Пряшів, Велика Сцена, 19.00 год.

Песа сербского автора Мілоша Ніколіча то абсурдна, місцями терпка комедія, котрой акція ся діє деси в Німцях. Там, десяткы років по войні, стрічат ся трьох ковалів, бывших вояків, котры завдякы «службі вітчизні» посплітали свої долі і свої роды. Каждый забезпечыл свого потомка і наслідника свойой кузні. Лем, як раз, тотя реаліст по роках дожене іх до безнадії і выкличе стрічу. Бо кому іщы потрібны сут ковалі і іх кузні? Чекат на вас вельо запутань і розузлінь.

3

4

29.10.2016

«Медвідь» і Спросины» – выїздны псы ТАД Нягів, Дім Культуры, 16.00 год.

Дві єдноактівкы Антонія Чехова – «Медвідь» і «Спросины» не раз сут постеріганы як части єдного представліня. Звязує іх тема односін мужа і жены, котры ся формуют через придаваня банальных і безсмыслєных барер, што, конец-кінцьом, і так завершыт ся взаїмном симпатийом.

5

29.10.2016

«Ніч Босорок»
Русиньскій Культурний Центр, Рускій Керестур, 22.00 год.

Молодіжна русиньска організація «Форум Младих Рускей Матки» просит на Ніч Босорок – маскарadowий баль, звязаний зо святом Геловін.

6

30.10.2016

35. Карпаторусиньска Стріча в Юньонтавн Грекокатолицка парохія св. Йона Крестителя, 201 E. Main St., Uniontown, PA, 15401, 9.00 год.

То святкуваня, в рамках котрых по Св. Літургії буде мож пообзерати выступ фольклорной ґрупы Славяне, попрібувати страв з русиньской кухні і, очевидно – зінтеґрувати ся з інчыма.

7

30.10.2016

«Златый ключік» – выїздна песа ТАД Мартін, Словацкій Народний Музей, 16.00 год.

Буратіно, головний герой приповідкы Алексія Толстого «Златый ключік або Буратіновы авантуры», то непослухняча, але і симпатична деревяна лялька з долгым носом. Тым носом Буратіно вынюхат каждую авантуру, небезпеку, но і спосіб, як з того добрі выйти, і не лем тото – поможе му найти вшытко, за чым тужыме – золотий ключык, котрым дают ся одкрыти двері до щестливого жытя...

Скоропис

Демко Трохановскій
demko@lem.fm

фы – днес достае тото в виді емотіконів – а найліпше, як бы жадных знаків не треба было розшыфровувати, а вшытко вказане было знимками. Така метода полегшат неграмотным зрозуміти світ, або скорше поняти го інчим, котрых можеме назвати «не-любителями чытання», зато і лого, знимка, або інчий графічний знак, ест днес візитком каждой ініціативы, проекту, ци інституції. ФБ-сайт меншыновой стороны СКУтНіЕМ прикрашала найперше шырока панорамічна знимка (обнимала цілу засідальню!) зо стрічы в МСВіА з 14. вересня/септембра, што мя потішыло, бо в центральным ей пункті находили ся дває редакторы (ба, самы шефредакторы!) медий з ґрупы ЛЕМ.фм. Правда, еден обернений плечами, але другій не дост, же го видно спереду, насильно прібує позувати з компютером з наліпленным од фронту лого радия ЛЕМ.фм. То заборонене локуваня продукту, зато може і недавно знимка-візитка фанпейджа была за-туалізувана до фоткы з посліднього засіданя Комісії (5.10.2016 р.). Знимка актуальна і з других взглядів – не видно там уж ЛЕМ.фм, ани інчых медий, понеже перший раз «хтоси» (хто? – прібуєме ся од парох тыжнів дознати) рішыл выслати четверту власт (анґ. *Fourth Estate*, укр. *четверта влада*) під стіну. Там ей ани не видно (в тым і на знимках), ани нияк не чути...

6-3-4, словні: шіст-три-штырі (поясняючи: 6 голосів «за»; 3 – «против»; 4 особы ся стримали) – так выглядало голосуваня на початку ліґницькой стрічы, котрого результат дозволил четвертій власти перший раз в історії стріч церковных братств та українських і лемківських обществ, організуваных представниками лемківської етнічної меншыны в Спільній Комісії Уряду і Національных та Етнічных Меншын, нагрывати засіданя для журналистичных цілів. Признам нескромно, же дакус ем ся ґу тому причинил, не перший раз звідуючы, што представники присутных організацій, будучы найкрасшым квітьом – елитом, мают до вкрытя перед Народом, на хосен котрого гейбы мали діяти? Мож бы тот ден (22. жолтня/октября) оголосити Всерусиньскым Святом Демокрації і Свободы Слова, але будеме на тілько обережны, же іщы не даеме таких постулятів, бо єдна ластівка яри не зачынат. Тым більше, же по стрічы еден з присутных заповіл, же на другій раз уж не заголосує «за», а кед бы знал, што буду бесідувал на стрічы, то і тепер голосував бы інакше. Но, што-ж: «До стрічы!».

На стрічы в Ліґници (22.10.2015 р.), котру організували представники лемківской етнічної меншыны в Спільній Комісії Уряду і Національных та Етнічных Меншын, дознали сме ся о шыроком діпазоні діяльности ей лемківських членів. Іщы перше о своїй діяльності рішыла інформувати ціла меншынова сторона СКУтНіЕМ, закладаючи свій профіль на всесвітовій ґамбокнижці. Хоц адміністраторы того сайту зачали просити до ся своїх фейсбуковых любителів – як ся мі здає – допіро в минулым тыжні, спостерюг ем, же фанпейдж был оснований 14. вересня/септембра того рока, т.е. в ден засіданя Спільной Комісії в Варшаві, коли горяча температура дискусії довела до выголошыня терміну скликаня наступного (позашорового) засіданя, тыкаючого языка ненависти і актив агресії взглядом меншын в Польщы. До любителів фанпейджа долучыл ем 20. жолтня/октября т.р. – товды был уж дакус заповнений змістом, предовшыткым з ре-постами з фб і мотузками до інчых сайтів, а іх тема дотуляла ся такой лем подій з Перемышля (аґресия взглядом українской меншыны) і тем німецкой меншыны. Тепер змісту є дакус більше, явили ся першы коментарі, а іх темы тыкают не лем двох меншын, але дальше бракує мі там єдної інформації – о замалюваній таблиці з лемківском назвом села Гладышів. Фурт ся задумую, ци така бздинка – якысы там Лемкы (або як чул ем колиси: «Łemki, czy k... jakoś tak») – то справа меншыновой стороны Спільной Комісії? По мойому – гей. Ага, забыл ем, же лемківскы представники рішыли підняти тему аж кінцьом грудня/децембра. Може до того часу придут такы осінні зливы, же благодійна роса з небес сама вмые ксенофобічны гріхы вандалів і очыстит таблиці з фарбы. Уж тепер треба ся зачати молити в тій интенції, бо може тему не буде треба представляти в державных урядах. Дайме час і ксенофобам – они тіж мают свої права, пляны, мрії і амбіції – іщы тілько таблиц ест до помалюваня...

Фейсбуківый профіль меншыновой стороны Спільной Комісії Уряду і Національных та Етнічных Меншын – як певно каждый профіль на ґамбокнижці – мат свій графічний дізайн, зато ліпше выглядат, коли прикрашат го даяка знимка. Жыєме в таких часах, де люде вертают до образкового писма, такого як напр. єгипетскы ероґлі-

Богдан Ґамбаль
gambal@lem.fm

Почтарьова сваха правду повідают, поясняют як ест, а почтар фурт тото само. Більше марок на листі робит го штотраз тяжшым. А тяжший лист потрібує більше марок.

Пане почтар, можете ся зо свахом так натігати долго, лем скоро паперя бракне на тоту вашу забаву.

«ЛЕМКО» – газета для народа – ч.35 за 1913 р.

ЛЕМКО
ГАЗЕТА ДЛЯ НАРОДА.
Издаваемая на языкѣ, приближенномъ до лемковскаго говора.

Мѣсяцословъ.

«Місяцьослов» на 1921 рік, видаваний в Пряшові в пользу і употребліня руско-го народа, приносит поясніня причин незмінности поглядів дівчаток, котры мают влюбліня до сповіданя ся перед судом.

Наша редакция чула, же причина незмінных поглядів дівчаток мусит быти необнята розумом. Особливо хлопскым розумом.

Судія выпрошатся єдної старшой дѣвчины, якъ свѣдка, же колько рочна е?

— Тридцать, — гварить дѣвчина.

— Якъ же тридцать? Передъ штирома роками есь была ту за свѣдка выслухана, а и тоггы есь тридцать гварила.

— Видятъ, панъ велькоможный, я справедлива особа, не гварю днесъ такъ, а завтра иншакъ.

ФАФРИНДЯ І СКОНФІСКУВАНЕ

Дівочка пред судом

